

Hromadné žaloby zlepší pozici spotřebitelů

Jan Holý

■ **Ministerstvo spravedlnosti minulý týden poslalo do meziresortního připomínkového řízení návrh zákona o hromadných žalobách. Platit by měl od června 2021. Co od něj mohou spotřebitelé očekávat?**

Hromadné žaloby mohou pomoci vyrovnat faktickou nevyváženost sil dvou stran smluvního vztahu v případě, že neshody mezi nimi přerostou do soudního sporu.

Ekonomicky silnější subjekt má zpravidla silnější postavení i v soudním řízení už jen proto, že na svou procesní obranu může poskytnout více finančních prostředků. U velmi nízkých nároků (často spotřebitelů) to pak vede k tomu, že se slabší strany raději nesoudí, protože se jim to ekonomicky nevyplácí.

To by nový zákon při správném provedení skutečně mohl zlepšit tím, že slabší strany budou moci své síly spojit podáním hromadné žaloby.

■ **Ministerstvo v návrhu kombinuje obě metody pro připojení poškozených spotřebitelů k hromadné žalobě, tedy opt-in i opt-out. Kterou metodu považujete za hlediska českých podmínek za lepší?**

V podmínkách českého procesního práva považuji za lepší režim opt-in. A to proto, že více respektuje tradice evropského

kontinentálního typu právní kultury, do které po staletí patříme. Opt-in je také snazší integrovat do stávajícího soudního procesu. Naopak opt-out přinese řadu neznámých, a tudíž těžko předvídatelných právních a organizačních obtíží, a to nejen pro soudy, ale i žalobce.

Pokud se hromadný proces v budoucnu osvědčí a lidé si na něj zvyknou a naučí se jej předvídat, nic nebrání tomu zvážit zavedení režimu opt-out pro vybrané, skutečně schématicky se opakující nároky. Obecně jsem ale zastáncem opatrného zacházení s novými instituty, které mohou i přes dobré úmysly napáchat v případě špatného provedení více škody než užítku.

■ **Můžete popsat rozdíl mezi oběma metodami a možná rizika?**

V režimu opt-in se poškození musejí k žalobě přihlásit, aby se

stali účastníky řízení. V režimu opt-out jsou všichni poškození automaticky zapojeni, a pokud nechťejí být účastníky, musí se odhlásit.

Rizika pro poškozené vidím především v režimu opt-out. V řadě případů totiž může nastat problém s nepochybným vymezením, které nároky pod hromadnou žalobu ještě patří a které už ne. Spotřebitel se může na základě nesprávného právního hodnocení mylně domnívat, že je účastníkem řízení na principu opt-out, a jeho nárok se tak může promlčet, takže se ho v individuálním řízení už nedomůže.

Není také jasné, jak se naloží s prostředky, které si poškození nevyvednou, je tu velký prostor pro zneužití. S režimem opt-out jsou spojena i větší reputační rizika. Je zde širší možnost umělého navyšování počtu poškozených, a tím i vzniklé újmy.

Cím více poškozených a vyšší žalovaná částka, tím větší bude pochopitelně zájem médií. Skandalizace kauzy přitom může mít na žalované likvidační dopady. Těch rizik je prostě řada.

■ **Neobáváte se, že hromadné žaloby by mohly být zneužity jako šikanózní nátlakový prostředek v rámci konkurenčního boje?**

Takové riziko tu skutečně je. Ukazuje to jak praxe ze zahraničí, tak i zkušenosti s reformou

insolvenčního procesu před deseti lety u nás. Šikanózní insolvenční návrhy se velmi rychle staly častým prostředkem likvidace konkurentů.

U hromadných žalob je potenciál zneužití ještě vyšší vzhledem k jejich široké medializaci, aby se o nich dozvědělo co nejvíce poškozených. Zákon také počítá s rozsáhlou vysvětlovací povinností žalovaných – ti budou muset předkládat dokumenty objasňující počet poškozených, výši újmy i důvody jejího vzniku. Často se bude jednat o dokumenty obsahující velmi citlivé a cenné informace o podnikání žalovaných. Hromadná žaloba se tak snadno může stát i prostředkem neférového konkurenčního boje.

■ **Pro spotřebitele by asi bylo dobré, kdyby žaloby mohly podávat pouze předem certifikované a kvalifikované spotřebitelské organizace. Budete tomu tak?**

Nebude, v návrhu zákona to není. Počítá se s tím, že žalobcem vystupujícím jménem skupiny poškozených bude v podstatě jen profesionální investor – podnikatel. Ten bude muset k výkonu této činnosti získat akreditaci ministerstva spravedlnosti, ale podmínky jejího získání jsou velmi obecné a dle mého názoru nedostatečné. Měly by být minimálně stejně přísné jako pro výkon činnosti insolvenčního správce.